

Itsetuhoisuuden tunnistaminen päihtyneellä

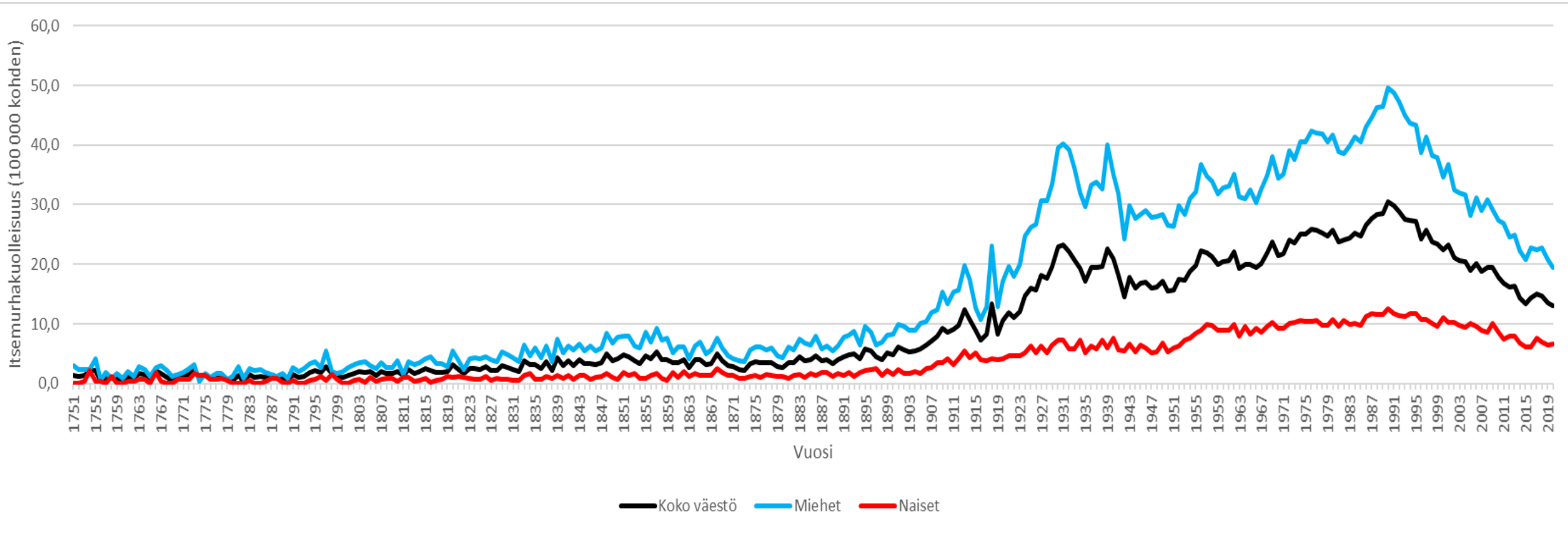
Timo Partonen

28.9. 2022

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

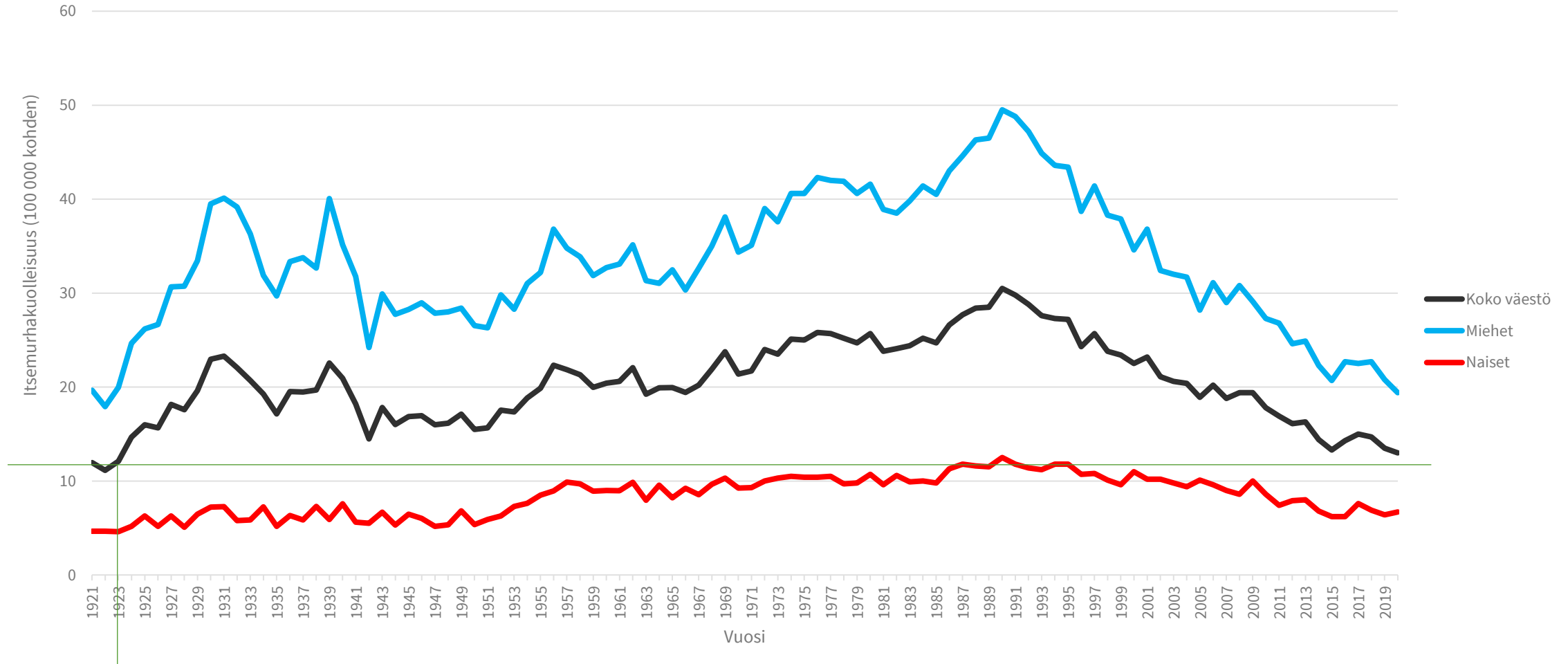
Itsemurhakuolleisuus 1751–2020

Maailman pisin itsemurhakuolemien katkeamaton väestötilasto on Suomessa.

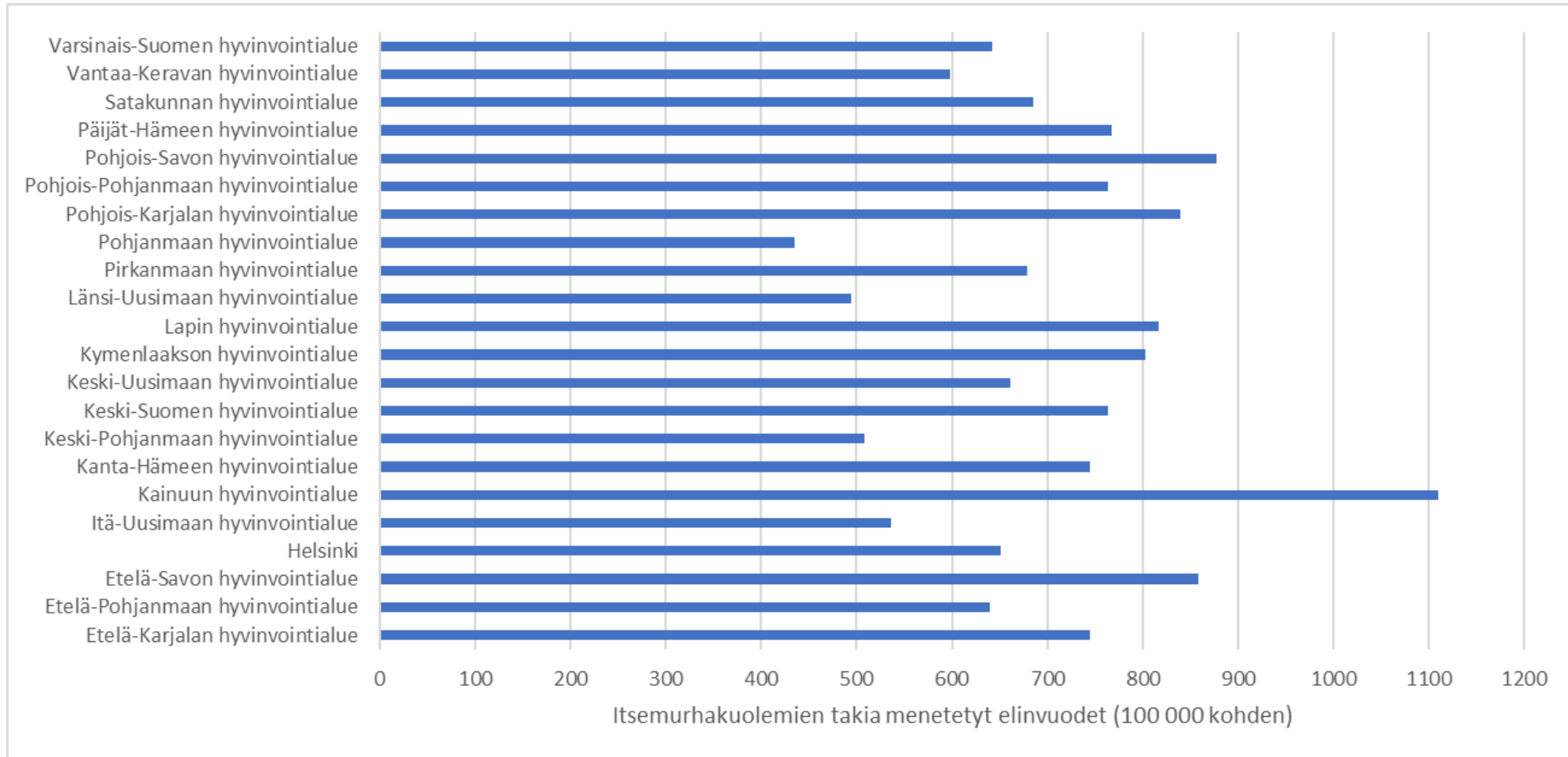
Itsemurhakuolleisuus 1921–2020

Lähtötilanne itsemurhien ehkäisyohjelmalle vuosille 2020–2030.

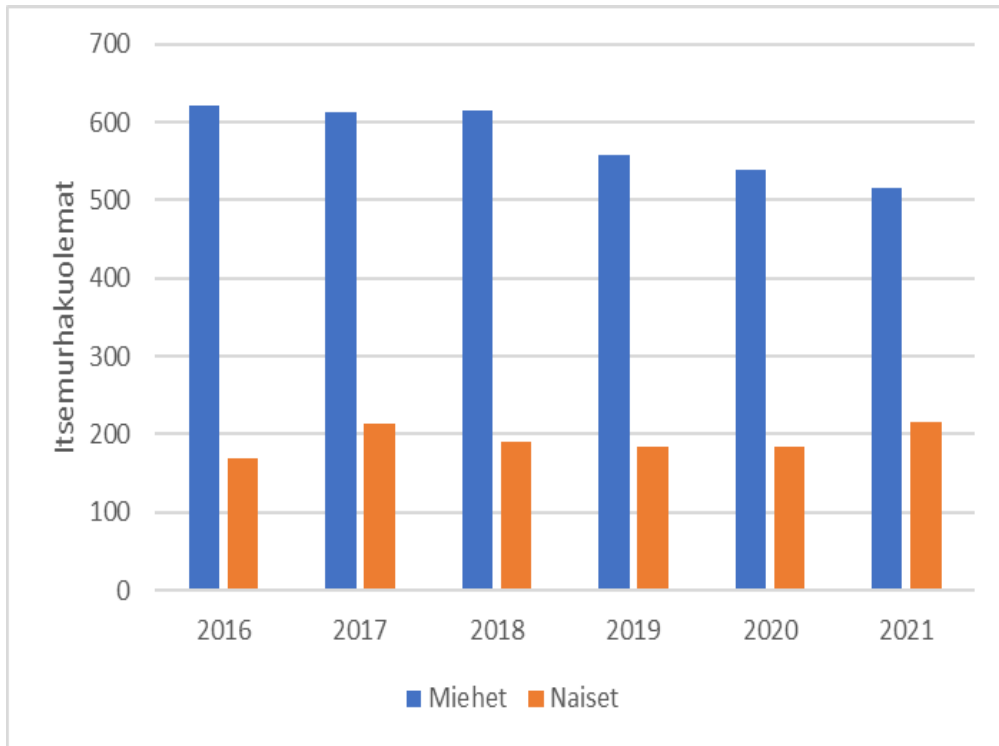
Itsemurhien takia menetetyt elinvuodet 2002–2020

Lähtötilanne hyvinvointialueille (keskimäärin vuodessa, 25–80-vuotiaat).

Itsemurhakuolemat 2016–2021

Yhteensä 4620 itsemurhakuolemaa.

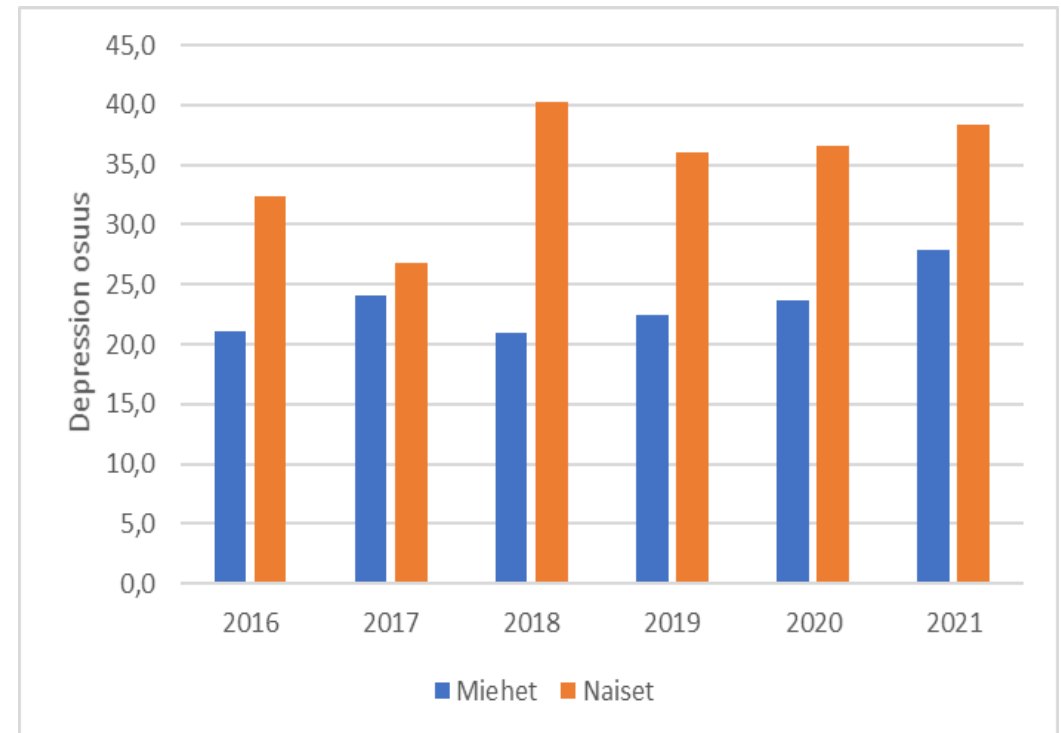

- Kuoliniän keskusluku (mediaani) oli 48 vuotta.
- Alaikäisiä heistä oli 114.
- Yleisin kuolinviikonpäivä oli sunnuntai (16 %).
- Yleisin kuolinkuukausi oli heinäkuu (9 %).
- 63 prosentissa verenalkoholi oli 0 promillea, 37 prosentissa veressä oli alkoholia.

Itsemurhakuolemat 2016–2021

Yhteensä 4620 itsemurhakuolemaa.

- Myötävaikuttavina syinä (kuolintodistuksen diagnoosit):
  - alkoholin käytön aiheuttamat häiriöt, n=1153 (25 %)
  - muiden päihteiden aiheuttamat häiriöt, n=403 (9 %) } yhteensä enimmillään 34 %
  - depressiot, n=1210 (26 %)
  - psykoosit, n=258 (6 %)
  - kaksisuuntaiset mielialahäiriöt, n=212 (5 %)
  - ahdistuneisuushäiriöt, n=153 (3 %)
  - persoonallisuushäiriöt, n=40 (0,9 %)
- Depressio yleistynyt:
  - 20–24-vuotiailla.

Itsemurhavaara on suuri, kun

henkilö

- puhuu halustaan kuolla
- etsii itselleen keinoa tappaa
- puhuu tuntevansa itsensä toivottomaksi tai merkityksettömäksi
- puhuu olevansa umpikujassa tai tuntevansa sietämätöntä kipua
- puhuu olevansa muille taakkana
- lisää alkoholin tai lääkkeiden käyttöään
- käyttäytyy ahdistuneesti, kiihtyneesti tai levottomasti
- nukkuu liian vähän tai liian paljon
- vetäytyy omiin oloihinsa tai tuntee itsensä etääntyneeksi
- osoittaa raivoa tai puhuu kostavansa
- liikkuu tunnetiloiltaan äärimmäisyydestä toiseen

Itsemurhan vaara on sitä suurempi, mitä useampi yllämainituista seikoista täyttyy.

Riskitekijät	Varoitusmerkit	Hälytysmerkit
Sukupuoli	Agitaatio	Päihteiden käytön lisääminen
Ikä	Ahdistus tai paniikkikohtaukset	Ei syitä elää
Yksin asuminen	Päihteiden käyttö	Lisääntyvä ahdistuneisuus tai agitaatio
Työttömyys	Sosiaalinen vetäytyminen	Valvominen tai liikaunisuus
Sairaudet	Unettomuus tai painajaisunet	Tunne umpikujasta
Sukuanamneesi	Tarkoituksettomuuden kokemus	Toivottomuus
Aiemmat itsemurhayritykset	Tuoreet menetykset	Eristäytyminen lähisuhteista
Välineiden saatavuus	Suunnitelmat ja valmistelut	Viha tai koston tarve
Merkittävien menetysten vuosipäivät	Epätoivon tunteet	Riskikäyttäytyminen seurauksi piittaamatta
		Rajut mielialan vaihtelut

Päihtyneen itsetuhoisuus

- Päivystykseen tulleen päihtyneen itsemurhavaara tulisi aina arvioida, koska päihtymystila lisää itsemurhan todennäköisyyttä.
- Päihtymys ei ole este asianmukaisille tutkimuksille ja hoidolle.
- Akuuttihoidon yhteydessä tulee aina päivystyksellisesti arvioida vieroitusoireiden hoidon tarve.
- Parasta olisi se, että ennen psykiatrista arviota päihtymys väistyy terveydenhuollon valvotussa ympäristössä, kuten päivystyksen seurannassa tai selviämisasemalla.
- Päihtymys ei kuitenkaan estä tekemästä välittömästi psykiatrista arviota eikä psykiatriseen hoitoon toimittamista.
- Päihdehoitoon ohjaamista kannattaa suunnitella akuutin tilanteen selkiytyttyä.

Toimenpiteitä

- Lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelma vuosille 2018–2025.
- Kansallinen itsemurhien ehkäisytyötä koordinoiva verkosto vuosille 2019–2024.
- Itsemurhien ehkäisy ja itsemurhaa yrittäneen hoito Käypä hoito -suositus tammikuussa 2020.
- Kansallinen itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030 helmikuussa 2020.
- Itsemurhien ehkäisy -verkkokoulu elokuussa 2020.

Ehdotukset ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi

Asenteisiin vaikuttaminen

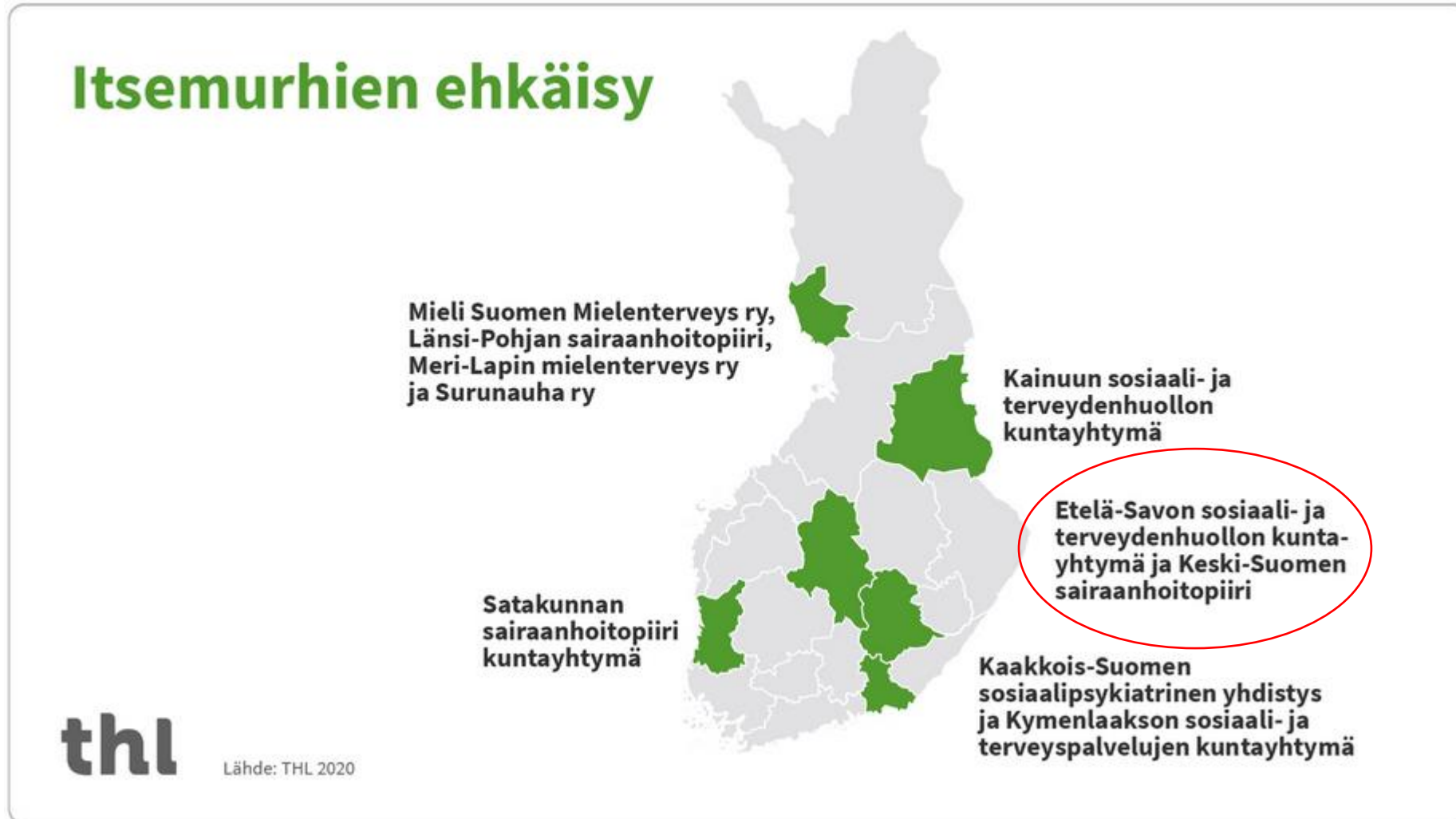
Yhteiskunnallista keskustelua itsemurha-ajatuksista ja itsemurhista lisätään, jotta itsemurhavaarassa olevat saisivat tarpeenmukaisen avun ja tasavertaiset palvelut. Tavoitteena on samalla tukea yhteisöllisyyttä ja ihmisten yhteistä vastuuta toisistaan. Jokainen voi auttaa itsemurhavaarassa olevaa syylistämättä ja inhimillisesti. Tämä edellyttää paitsi mielenterveyshäiriöihin myös päihtymykseen tai päihde- ja riippuvuusongelmiin liittyvien kielteisten asenteiden käsittelyä, koska huomattavalla osalla itsemurhaan kuolleista on ollut mielenterveyshäiriö tai päihdeongelma tai molemmat. Avainryhmät tässä ovat terveydenhuollon ammattilaisten lisäksi nuorisotyöntekijät, valmentajat, kuraattorit, sosiaalityöntekijät, vastaanotto-keskuksissa ja seurakunnissa työskentelevät, vartijat, poliisit, velkaneuvojat, ulosottomiehet, ensihoitajat, pelastajat, vanginvartijat, toimittajat, työnjohtajat ja niin edelleen.

Riskiryhmien tukeminen

Itsemurhasta viestineet ja itsemurhaa yrittäneet ovat suurimmassa itsemurhavaarassa. Myös muiden riskiryhmien tarve hoitoon on arvioitava. Heille on lisäksi turvattava mahdollisuus vertaistukeen, mikä tarkoittaa myös palveluohjausta soveltuvaan vertaistukeen. Päähtyneiden tai päihde- ja riippuvuusongelmista kärsivien itsemurhavaara on arvioitava kuten muillakin tilanteen selvittämiseksi ja jatko-toimien tarpeen selvittämiseksi.

Itsemurhien ehkäisyhankkeet 2021–2023

Valtionavustusrahoitus itsemurhien ehkäisytyötä varten.

Itsetuhoisuuden kirjaaminen sote-tietojärjestelmään

MITÄ?

Kirjaa tiedot

Käyttäjä kirjaa koodit terveydenhuollossa potilastietoihin ja sosiaalihuollossa asiakastietoihin, esihenkilö huolehtii koodien käyttöönotosta, johtaja huolehtii koodien päivittämisestä ja niillä kerätyn tiedon käytöstä.

Valitse koodit

Tietojärjestelmään tarvitaan tautiluokituksen ja toimenpideluokituksen koodeja.

Anna apua

Kirjattu tieto auttaa tunnistamaan ja ottamaan itsemurhavaaran huomioon.

Kirjaa toimenpide ja toimenpiteen koodit

TOIMEN- PIDE

Kirjaa toimenpide

Itsetuhoisuuden hoito alkaa itsemurhavaaran tunnistamisella ja arvioinnilla. Tämän osaa tehdä jokainen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen.

Sen jälkeen hoitoon kuuluu psykiatrian, mielenterveyden ja riippuvuuksien konsultaatio sekä psykososiaalinen toimenpide ja hoitosuunnitelma.

Toimenpiteen koodit

Itsemurhavaara tunnistetaan ja arvioidaan:

- IBA05 TUTK/Itsetuhoisuus = Itsemurhavaaran arviointi. Kysytään suoraan itsetuhoisuudesta tai itsetuhoisuus tulee muulla tavoin ilmi keskustelun aikana.

Itsemurha-ajatusten takia pyydetään konsultaatio:

- IAB07 KONS/Itsetuhoajatus = Itsemurha-ajatusten selvittämiseksi tai niiden vuoksi tehty konsultaatio.

Itsemurha-ajatusten takia tehdään toimenpide:

- IEY25 INTK/Turvasuunnitelma, ajatus = Turvasuunnitelman laatiminen itsemurha-ajatusten jälkeen.

Itsemurhayrityksen jälkeen pyydetään konsultaatio:

- IAB08 KONS/Itsemurhayritys = Itsemurhaa yrittäneen potilaan arvioimiseksi tehty konsultaatio.

Itsemurhayrityksen jälkeen tehdään toimenpide:

- IEY26 INTK/Turvasuunnitelma, yritys = Turvasuunnitelman laatiminen itsemurhayrityksen jälkeen.
- IEY20 INTK/LINITY = Lyhytinterventio itsemurhaa yrittäneelle (LINITY), mielenterveys- ja päihdehäiriö.